MINISTERUL SĂNĂTĂȚII, MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

AL REPUBLICII MOLDOVA

CENTRUL DE EXCELENȚĂ ÎN MEDICINĂ ȘI FARMACIE „RAISA PACALO"

APROBAT
Serviciu politici în domeniul
managementului personal
medical și social

„28" XII 2017

CURRICULUM DISCIPLINAR

MANAGEMENTUL PROIECTELOR DE SĂNĂTATE

SPECIALITATEA **ÎNGRIJIREA BOLNAVILOR**

CALIFICAREA **ASISTENT MEDICAL 91310**

AUTORI:

Mariana NEGREAN grad didactic superior, director adjunct pentru instruirea practică, grad managerial unu, profesor la disciplina *Medicina internă cu nursing specific,* CEMF „Raisa Pacalo", medic – internist, categorie superioară

Liuba TOMULESCU grad didactic superior, şef catedră *Discipline terapeutice*, profesor la disciplina *Medicina internă cu nursing specific,* CEMF „Raisa Pacalo"

Galina CRECIUN grad didactic unu, profesor la disciplina *Medicina internă cu nursing specific,* CEMF „Raisa Pacalo"

RECENZENT

Galina BUTA – d.ş.m., conferenţiar universitar la catedra Medicina de familie

Angela COCIUG - asistentă principală, IMSP Clinica Universitară, categorie superioară în specialitate, membru al Asociaţiei Nursing din Republica Moldova

DISCUTAT

La şedinţa catedrei *Discipline terapeutice*

din "04" decembrie 2017

Şef catedră _____ **Liuba TOMULESCU,** grad didactic superior.

APROBAT

La şedinţa Consiliului metodic din 26 decembrie 2017

Proces verbal nr. 2

COORDONAT

Şef Cabinet Instructiv - Metodic Republican al Ministerului Sănătăţii

_____ **Diana SAVCA**

„27" _____ 2017

CUPRINS:

I.	Preliminarii	4
II.	Motivaţia, utilitatea disciplinei pentru dezvoltarea profesională	6
III.	Competenţele profesionale specifice unităţii de curs	8
IV.	Administrarea disciplinei	8
V.	Repartizarea orientativă a orelor pe unităţi de învăţare	9
VI.	Unităţi de învăţare	9
VII.	Studiu individual ghidat de profesor	12
VIII.	Sugestii metodologice	13
IX.	Sugestii de evaluare a competenţelor profesionale	15
X.	Resursele necesare pentru desfăşurarea procesului de studii	16
XI.	Resursele didactice recomandate elevilor	17

curriculare, asigurând formarea profesională şi intelectuală a elevilor în domeniul *managementului proiectelor*.

Din perspectiva asigurării calităţii, în procesul de formare iniţială a asistentului medical, curriculum-ul are ca scop formarea la elevi a competenţelor specifice disciplinei. La bază stau competenţele-cheie, stabilite pentru sistemul de învăţământ din Republica Moldova şi competenţele specifice calificării *Asistentului medical* conform cadrului de referinţă. Echipa de lucru s-a condus de experienţa naţională şi internaţională de elaborare a curriculum-ului disciplinar.

Curriculum-ul disciplinar *Managementul proiectelor de sănătate* permite profesorilor autonomie în elaborarea strategiei eficiente de proiectare a demersului educaţional în vederea formării la elevi a competenţelor specifice la disciplină în contextul competenţelor calificării Asistentului medical. Curriculum-ul este destinat profesorilor din colegiile de medicină, autorilor de manuale, ghiduri metodologice, elevilor la specialitatea Îngrijirea bolnavilor, calificarea Asistent medical.

Statutul. Curriculum-ul disciplinar *Managementul proiectelor de sănătate* este un document normativ pentru realizarea procesului de formare profesională a asistentului medical şi altor categorii de specialişti în conformitate cu:

- Cadrul Naţional al Calificărilor;
- Nomenclatorul domeniilor de formare profesională al specialităţilor şi calificărilor – pentru învăţământul postsecundar.

Funcţiile Curriculum-ului. Funcţiile de bază ale Curriculum-ului sunt:

- act normativ al procesului de predare, învăţare, evaluare şi certificare în contextul unei pedagogii axate pe competenţe;
- reper pentru proiectarea didactică şi desfăşurarea procesului educaţional orientat spre formarea de competenţe;
- componentă de bază pentru elaborarea strategiei de evaluare şi certificare;
- vector al procesului educaţional spre formarea de competenţe la elevi;
- componentă fundamentală pentru elaborarea manualelor tipărite, ghidurilor metodologice, manualelor electronice, testelor de evaluare.

Pentru realizarea deplină a acestor funcţii, la elaborarea Curriculum-ului au fost luaţi în considerare următorii *factori:*

- necesitatea sporirii gradului de relevanţă a studiilor pentru încadrarea profesională ulterioară;
- existenţa unei bogate experienţe internaţionale şi a unei anumite experienţe naţionale de elaborare a curricula disciplinară pentru învăţământul profesional tehnic;
- necesitatea axării procesului de instruire profesională pe formarea şi dezvoltarea de competenţe.

Beneficiarii Curriculum-ului. Curriculum-ul este destinat:

- profesorilor din instituţiile medicale;
- autorilor de manuale şi de ghiduri metodologice;
- elevilor care îşi fac studiile la calificarea în cauză;
- membrilor comisiilor pentru examenele de calificare;
- membrilor comisiilor de identificare, evaluare şi recunoaştere a rezultatelor învăţării, dobândite în contexte nonformale şi informale.

II. MOTIVAȚIA, UTILITATEA DISCIPLINEI PENTRU DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ

Curriculum-ul disciplinar *Managementul proiectelor de sănătate* a fost elaborat în baza următoarelor principii:

- *Principiul abordării ştiinţifice* a noţiunilor şi conţinuturilor tematice ce ţin de activitatea asistentului medical.
- *Principiul pertinenţei* privind formularea obiectivelor, selectarea conţinuturilor şi stabilirea tehnologiilor de predare-învăţare-evaluare la disciplină.
- *Principiul sistematizării şi continuităţii,* creând situaţii de problemă, pentru a forma la elevi abilităţi de activitate în echipa multidisciplinară.
- *Principiul integrării şi transdisciplinarităţii,* care vizează integrarea competenţelor formate în cadrul altor discipline studiate cu competenţele formate la acest curs, asigurând astfel un demers interdisciplinar şi transcurricular.
- *Principiul integrării profesionale* care are ca scop promovarea autoinstruirii şi educaţiei profesionale continue din perspectiva reformelor din sistemul sănătăţii.

Curriculum-ul disciplinar este un document de tip proiectiv, care monitorizează proiectarea, organizarea, desfăşurarea şi evaluarea eficientă a procesului educaţional la disciplină.

Curriculum-ul disciplinar *Managementul proiectelor de sănătate* are următoarele *funcţii didactice*:

- *Funcţia normativă* – reprezintă actul normativ al procesului de predare-învăţare-evaluare la disciplina *Managementul proiectelor de sănătate* în contextul unei pedagogii axate pe competenţe.
- *Funcţia axiologică* – formarea la elevi a valorilor caracteristice convergenţei politicilor naţionale spre obiectivele strategice recunoscute la nivel european, ca elemente ale competenţelor specifice disciplinei.
- *Funcţia ştiinţifică* – presupune prezentarea structurată, logică a noţiunilor ce ţin de activitatea asistentului medical, racordarea şi sincronizarea conţinuturilor predate cu *Planul de învăţământ* la calificarea asistent medical.
- *Funcţia metodologică* – corelarea conţinuturilor cu strategiile didactice, proiectarea activităţilor de învăţare-evaluare, dobândirea achiziţiilor cognitive (cunoştinţe, capacităţi, abilităţi) şi valorice (atitudini, experienţă) din domeniul *managementului proiectelor.*
- *Funcţia procesuală* – crearea condiţiilor de formare la elevi a experienţelor de rezolvare autonomă a problemelor specifice *managementului proiectelor*, inclusiv aplicarea strategiilor interactive şi creative de prelucrare şi prezentare ale informaţiei.
- *Funcţia evaluativă* – asigurarea suportului pentru evaluarea competenţelor specifice disciplinei şi elaborarea instrumentelor, criteriilor de evaluare.

Stabilim că elementul central într-un curriculum constituie *finalităţile*.

Finalităţile curriculare îndeplinesc următoarele *funcţii:*

- *Funcţia de proiectare* a nevoilor, cerinţelor, exigenţelor sociale - utilă în elaborarea programelor.
- *Funcţia de anticipare* a profilului personalităţii prin modelul de om (ideal), a rezultatelor acţiunii (scopuri), prin performanţele comportamentale (obiective) - utilă în formularea idealurilor, scopurilor şi obiectivelor.
- *Funcţia de orientare* - utilă trasării sensului şi direcţiei acţiunii educative.

- *Funcția de control,* datorită căreia scopurile și obiectivele devin repere ale eficienței acțiunii educaționale.
- *Funcția de reglare* prin feed-back care permite perfecționarea acțiunii prin raportarea la rezultatele ei.

Disciplina *Managementul proiectelor de sănătate* face parte din componenta opțională de specialitate, care constituie cursul în formarea specialistului și asigură elementul distinctiv în formarea și dezvoltarea competențelor specifice profesionale, conform calificării.

În calitate de părți componente ale planului de învățământ, curriculum disciplinar *Managementul proiectelor de sănătate* are drept scop formarea și dezvoltarea: *competenței-cheie* - competenței de a învăța să înveți (art. 11 pct. 2, lit. e) Codul educației al Republicii Moldova) și competențelor profesionale generale și specific (*Cadrul Național al Calificărilor* pe domenii de formare profesională).

Valoarea dezvoltativ-formativă a disciplinei constă în:

- *Formarea competențelor cognitive*, prin utilizarea principiilor, noțiunilor și terminologiei specifice studiului despre *managementul proiectelor* în contexte profesionale variate, achiziționate în cadrul formării inițiale.
- *Formarea competențelor acționale,* prin aplicarea cunoștințelor, priceperilor și abilităților specifice în procesul didactic pentru activitatea profesională ulterioară.
- *Formarea competențelor atitudinale/comportamentale,* care dezvoltă valori personale la elevi, privind comportamentul în echipa multidisciplinară, luarea deciziilor, perceperea într-un mod complex procesul de inițiere, elaborare și implementare a unui proiect de sănătate.

Disciplina *Managementul proiectelor de sănătate* este axată pe aspectele specifice privind inițierea, întocmirea și evaluarea proiectelor, cu detalii privind criteriile și etapele evaluării, indicatorii utilizați, posibilele contradicții între rezultatele evaluării și interesele promotorilor de proiect sau ale finanțatorilor.

Disciplina *Managementul proiectelor de sănătate* contribuie la formarea specialistului medical cu studii postsecundare pentru sistemul național al ocrotirii sănătății, care va asigură dezvoltarea la nivel individual a capacităților de elaborare, implementare și evaluare a unor proiecte de sănătate.

Viitorul asistent medical va fi capabil să identifice și să acceseze sursele de finanțare relevante pentru scopurile profesionale proprii și /sau cele ale organizației din care face parte. În acest sens, familiarizarea cu programele europene, surse de o relevanță deosebită pentru Republica Moldova în contextul actual, va fi văzută drept un aspect important al disciplinei.

Curriculum-ul presupune nominalizarea particularităților de activitate ale asistentului medical în domeniul *managementului proiectelor de sănătate*, care au la bază următoarele *caracteristici:*

1. Recunoașterea, aplicarea și integrarea cunoștințelor teoretice referitoare la managementul de proiect.

2. Abordarea și interpretarea programelor naționale/internaționale în elaborarea proiectelor de sănătate.

3. Identificarea particularităților aplicării legilor, legităților și principiilor dezvoltării proiectelor.

4. Definirea unui proiect educațional sau de cercetare cu aplicarea metodelor și instrumentelor pentru gestionarea proiectului.

5. Stabilirea raporturilor de interconexiune dintre elementele structurale ale proiectului cu explicarea esenței fiecărei etape în ciclul de viață a unui proiect de cercetare.

6. Determinarea rolului managerului de proiect şi adoptarea stilului managerial în funcţie de anvergura proiectului.

7. Elaborarea propunerei de proiect în sănătate: grupuri ţintă, justificarea proiectului-analiza SWOT, obiective, obiective transversale, rezultate, activităţi, indicatori, analiza risc, impact, calitatea proiectului, planul de activitate, stabilirea costurilor şi elaborarea bugetului, studiul de fezabilitate.

8. Conştientizarea importanţei managementului proiectelor de sănătate pentru viitoarea activitate profesională şi dezvoltării durabile în contextul Uniunii Europene.

Corelaţia ştiinţifică interdisciplinară:

Managementul proiectelor de sănătate este o disciplină care face parte din aria curriculară a disciplinelor opţionale, cu statut de disciplină opţională, studierea căreia este posibilă în strânsă corelare cu disciplinele fundamentale şi disciplinele de specialitate/clinice.

Curriculum-ul disciplinar include finalităţi la nivel de cunoaştere, aplicare şi integrare, strategii didactice aplicate în cadrul predării-învăţării-evaluării la următoarele conţinuturi:

1. Managementul proiectului: definiţii şi delimitări conceptuale.
2. Politici europene şi naţionale în domeniul cercetării şi educaţiei.
3. Consideraţii privind ciclul de viaţă al unui proiect.
4. Principii generale şi operaţionale ale managementului proiectului.
5. Parteneriatul şi echipa de management al proiectului.
6. Gestionarea eficientă a proiectelor.
7. Monitorizarea şi evaluarea finală a proiectului.

III. COMPETENŢELE PROFESIONALE SPECIFICE UNITĂŢII DE CURS

CS1. Identificarea şi soluţionarea scopurilor şi obiectivelor proiectului cu implicarea membrilor echipei multidisciplinare.

CS2. Realizarea unui management eficient a proiectelor în baza politicilor europene şi naţionale din domeniile cercetării, medicinii şi educaţiei.

CS3. Implementarea şi evaluarea proiectului.

IV. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Cod	Denumirea unităţii de curs	Semestrul	Numărul de ore				Modalitatea de evaluare	Numărul de credite
			Total	Contact direct		Lucrul individual		
				Teorie	Practică			
S.08.A.037	Managementul proiectelor de sănătate	VIII	60	15	30	15	teză	2

V. REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR PE UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Nr.	Unități de învățare	Numărul de ore			
		Total	Contact direct		st. individual
			teorie	practică	
1.	Conceptul de management al proiectului. Organizarea structurală a managementului proiectelor. Politici europene şi naţionale.	**18**	6	8	4
2.	Consideraţii privind ciclul de viaţă al unui proiect I, II, III	**30**	6	16	6
3.	Implementarea şi evaluarea proiectului.	**12**	3	6	5
	Total	**60**	**15**	**30**	**15**

VI. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

Unități de competență	Unități de conținut	Abilități
I. ***Conceptul de management al proiectului. Organizarea structurală a managementului proiectelor. Politici europene şi naţionale.***		
UC1. Identificarea rolului managementului proiectului de sănătate în formarea competenţelor şi abilităţilor profesionale. UC2. Descrierea şi stabilirea cadrului conceptual al managementului proiectelor. UC3. Identificarea şi organizarea matricială a managementului proiectelor. UC.4 Explicarea şi realizarea unui management eficient a proiectelor în baza politicilor europene şi naţionale.	*Conceptul de management al proiectului. Cadrul conceptual al managementului proiectelor.* *Organizarea structurală a managementului proiectelor.* *Politici europene şi naţionale în domeniul cercetării, medicinii şi educaţiei.* **1.** Apariţia conceptului de management. **2.** Definiţii şi accepţiuni ale termenului de management şi proiect. **3.** Caracteristici ale proiectelor şi tipuri de proiecte. **4.** Managementul proiectelor – un concept integrat de conducere. **5.** Principiile fundamentale ale managementului proiectelor. (Wideman). **6.** Coordonarea proiectelor. **7.** Organizarea matriceală a managementului proiectelor: avantaje şi dezavantaje. **8.** Organizarea independentă a	**1.** Definirea şi explicarea termenului de management al proiectelor, principiilor fundamentale ale managementului proiectelor (Wideman), avantajelor şi dezavantajelor managementului proiectelor. **2.** Organizarea matriceală şi independentă a managementului proiectelor. **3.** Proiectarea şi coordonarea proiectelor. **4.** Definirea principiilor strategiilor de dezvoltare europeană şi naţională pe termen mediu şi lung.

	managementului proiectelor. **9.** Strategii de dezvoltare europeană pe termen mediu şi lung: Strategia EU-2020. **10.** Programe de Life Long Learning (TEMPUS, ERASMUS) şi de cercetare (H2020). **11.** Strategii de dezvoltare naţională pe termen mediu şi lung: Strategia Moldova-2020 **12.** Codul Educaţiei al Republicii Moldova, (Monitorul Oficial nr.319-324, din 24.10.2014). **13.** Programul de dezvoltare a învăţământului medical şi farmaceutic în Republica Moldova pe anii 2011-2020 (Hotărârea Guvernului nr.1006 din 27 octombrie 2010). **14.** Noua Politică de Sănătate a Republicii Moldova pentru anii 2007-2021.	
II. ***Consideraţii privind ciclul de viaţă al unui proiect I, II, III***		
UC1. Identificarea problemei proiectului. UC2. Proiectarea acţiunilor de iniţiere a proiectului. UC3. Descrierea şi stabilirea scopurilor şi obiectivelor proiectului. UC.4 Selectarea şi aplicarea metodelor şi instrumentelor de planificare. UC.5 Descrierea tipologiilor ciclurilor de viaţă ale proiectelor.	*Consideraţii privind ciclul de viaţă al unui proiect I, II, III.* *Tipologia ciclurilor de viaţă ale proiectelor.* **1.** Cicluri de viaţă ale proiectelor. **2.** Programarea/iniţierea proiectului: definirea activităţilor, definirea secvenţei de activităţi, planificarea resurselor, estimarea duratei activităţilor, estimarea costurilor şi a resurselor. **3.** Formularea scopurilor şi obiectivelor proiectului (analiza SMART). **4.** Metode şi instrumente de planificare: • metoda diagramelor de tip Gantt; • metoda PERT; • metoda CPM (Critical Path Method sau Metoda Drumului Critic); • metoda Cadrului Logic.	**1.** Definirea şi explicarea ciclurilor de viaţă ale proiectelor. **2.** Planificarea şi aplicarea componentelor de ini□iere a unui proiect. **3.** Utilizarea obiectivelor SMART pentru formularea scopurilor şi obiectivelor proiectului. **4.** Identificarea şi implementarea metodelor şi instrumentelor eficiente de planificare a unui proiect. **5.** Definirea şi explicarea tipologiei ciclurilor de viaţă ale proiectului.

	5. Tipologia ciclurilor de viaţă ale proiectelor: • ciclul de viaţă elementar al unui proiect; • ciclul de viaţă bazat pe faze de dezvoltare; • ciclul de viaţă pe bază de prototip.	
	III. Implementarea şi evaluarea proiectului	
UC1. Identificarea resurselor umane în cadrul proiectelor. UC2.Evaluarea internă a proiectelor. UC3. Monitorizarea şi evaluarea finală a proiectului. UC4. Identificarea şi descrierea particularităţilor de raportare a rezultatelor finale ale proiectului.	*Implementarea proiectelor. Managementul resurselor umane în cadrul proiectelor. Monitorizarea şi evaluarea finală a proiectului. Raportarea finală şi diseminarea rezultatelor proiectului. Încheierea proiectului.* **1.** Echipa de management a proiectului: funcţii, sarcini, competenţe. **2.** Implementarea proiectului: • distribuţia informaţiei; • dezvoltarea echipei de proiect; • administrarea contractului; • asigurarea calităţii; • administrarea contractului; • acoperirea integrală a obiectivelor. **3.** Cointeresarea profesională şi financiară a membrilor echipei de proiect. **4.** Modele de evaluare ale proiectelor: evaluarea proiectelor în vederea finanţării, evaluarea internă, evaluarea rezultatelor: • evaluarea periodică a rezultatelor obţinute de fiecare membru al echipei; • evaluarea realizării activităţilor propuse; • evaluarea utilizării resurselor; • evaluarea rezultatelor finale ale proiectului. **5.** Realizarea raportului final narativ (tehnic) şi al celui financiar.	**1.** Definirea funcţiilor, sarcinilor şi competenţelor membrilor echipei de management a proiectului. **2.** Enumerarea etapelor de implementare a proiectului. **3.** Aplicarea diferitor modele de evaluare a proiectelor. **4.** Realizarea raportului final narativ/tehnic şi financiar. **5.** Raportarea finală şi diseminarea rezultatelor proiectului.

	6. Modalitățile de încheiere ale proiectului: • încheierea formală a relațiilor contractuale cu toți actorii implicați în proiect. • obținerea avizelor din partea beneficiarilor cu privire la activitățile și rezultatele proiectului. • colectarea informațiilor, elaborarea și semnarea documentelor finale.	

VII. STUDIU INDIVIDUAL GHIDAT DE PROFESOR

Materii pentru studiul individual	Produse de elaborat	Modalități de evaluare	Termeni de realizare
1. Conceptul de management al proiectului. Organizarea structurală a managementului proiectelor. Politici europene și naționale.			
1.1 Politici europene în domeniul cercetării, medicinii și educației: Strategia EU-2020, Programe de Life Long Learning (TEMPUS, ERASMUS) și de cercetare (H2020), Sănătatea – 2020.	Prezentări PPT.	Calitatea și accesibilitatea informației utilizate. Evaluarea materialului prezentat.	2 ore
1.2 Politici naționale în domeniul cercetării, medicinii și educației: Noua Politică de Sănătate a Republicii Moldova pentru anii 2007-2021; Codul Educației al Republicii Moldova, (Monitorul Oficial nr.319-324, din 24.10.2014).	Prezentări PPT.	Calitatea și accesibilitatea informației utilizate. Evaluarea materialului prezentat.	2 ore
2. Considerații privind ciclul de viață al unui proiect I, II, III			
2.1 Formularea scopurilor și obiectivelor proiectului (analiza SMART).	Reprezentare grafică, prezentări PPT.	Corectitudinea formulării scopurilor și obiectivelor.	2 ore
2.2 Tipologia ciclurilor de viață ale proiectelor.	Scheme, postere.	Calitatea și accesibilitatea informației utilizate în elaborarea	2 ore

		schemelor.	
2.3 Evaluarea mediului intern/extern (SWOT).	SWOT	Corectitudinea analizei mediului intern SWOT	2 ore
3. Implementarea şi evaluarea proiectului			
3.1 Planificarea proiectelor. Identificarea şi planificarea resurselor necesare pentru un proiect. Atragerea de fonduri.	Scheme, reprezentări grafice.	Calitatea şi accesibilitatea informaţiei utilizate în elaborarea schemelor, graficilor.	2 ore
3.2 Implementarea proiectelor. Managementul timpului în cadrul proiectului.	Diagrame pentru administrarea resursei temporale într-un proiect.	Calitatea şi accesibilitatea informaţiei utilizate în elaborarea diagramelor.	2 ore
3.3 Monitorizarea şi evaluarea finală a proiectului.	Harta conceptuală.	Corectitudinea elaborării hărţii conceptuale de monitorizare şi evaluare a proiectului.	1 oră
Total			**15 ore**

VIII. SUGESTII METODOLOGICE

Componentele de bază ale tehnologiei didactice pentru predare-învăţare-evaluare. Curriculum disciplinar *Managementul proiectelor de sănătate* pentru învăţământul profesional tehnic sunt:

1. Formarea de competenţe profesionale la elevii din învăţământul profesional tehnic.

2. Antrenarea sistematică în scopul dezvoltării competenţelor de bază ale disciplinei.

3. Utilizarea metodelor active de instruire, centrate pe elev.

Prezentul Curriculum-ul serveşte ca bază pentru proiectarea şi organizarea procesului instructiv ce are drept scop formarea şi performarea competenţelor specifice ale disciplinei.

În organizarea şi implementarea demersului strategic, se recomandă următoarele idei cu valoare de principii aplicative:

- *Deplasarea accentului de la activitatea de predare, spre cea de învăţare, centrată pe elev.*
- *Reconsiderarea rolului profesorului ca organizator şi facilitator al procesului de învăţare în care sunt implicaţi elevii.*
- *Sensibilizarea elevilor cu privire la necesitatea implicării lor în procesul propriei formări.*
- *Încurajarea şi stimularea participării active a elevilor în planificarea şi gestionarea propriului parcurs de formare profesională.*

- *Diferenţierea demersului didactic în raport cu diferite stiluri de învăţare practicate de către elevi. (Drăghicescu, Petrescu, Stănescu, 2008)*

Strategiile didactice utilizate în predarea-învăţarea-evaluarea disciplinei *Managementul proiectelor de sănătate* sunt bine formulate şi au o structură multinivelară: formele de organizare a instruirii, metodele de instruire, mijloacele de instruire.

Cadrul didactic este liber în selectarea strategiilor didactice în funcţie de ritmurile de învăţare şi capacităţile elevilor. Curriculum-ul include ore teoretice/lecţii practice şi subiecte pentru studiu individual ghidat de profesor, care vin să valorifice activitatea independentă a elevilor, cu subiecte care pot fi studiate fără participarea activă a profesorului, dar monitorizate de profesor, prin: elaborarea posterelor tematice, prezentărilor în formartul Power-Point, etc. Subiectele studiate în cadrul disciplinei pot servi drept temă pentru realizarea lucrării de diplomă, unde elevilor li se oferă posibilitatea de aplicare a competenţelor de cercetare în nursing-ul ştiinţific.

Dimensiunea pedagogică abordată este complexă şi vizează dezvoltarea competenţelor pedagogice în relaţie cu elevul care se desfăşoară prin:

- centrarea pe cel care învaţă (utilizând metode interactive şi platforme virtuale de învăţare);
- promovarea învăţării mixte (e-learning, comunităţi virtuale de învăţare şi de practică, etc.);
- suport la distanţă prin comunicare predominant scrisă;
- evaluarea on-line (iniţială, continuă şi finală) a elevilor;
- motivarea celor care învaţă prin utilizarea TIC.

Formele de organizare a instruirii în cadrul studierii disciplinei:

- *Frontală.* Se practică mai frecvent la lecţiile teoretice şi are menirea de a pregăti elevii pentru activităţi în grup sau individuale, stabilind şi delimitând problemele, care trebuie studiate şi clarificate, metodele, care vor fi utilizate şi etapele de învăţare parcurse. Tot prin această acivitate, se propun dezbaterilor rezultatele activităţii individuale sau în grup, se fac concluzii, generalizări, aprecieri.
- *Individuală.* Dezvoltă abilităţi de acţiune independentă/personalizată, autoinstruire, autoresponsabilitate în aplicarea abilităţilor specifice, examinarea unui document juridic/legislativ, formularea scopurilor şi obiectivelor, elaborarea şi realizarea unui plan financiar, etc. Prin activitatea independentă se evaluiază progresul realizat de elev.
- *În grup/în perechi.* Contribuie la formarea abilităţilor/competenţelor de comunicare, parteneriat, cooperare, colaborare, dezvoltă abilitatea de luare a deciziilor. În cadrul activităţilor didactice se pune accent pe activităţi de rezolvare a cazurilor tematice, pe formarea şi exersarea abilităţilor specifice, elaborarea planurilor financiare etc. Strategiile didactice interactive promovează o învăţare activă, implică o colaborare susţinută între elevi, care organizaţi în echipe, lucrează pentru a realiza obiectivele propuse.

Metode, tehnici şi procedee didactice de predare-învăţare

În acest context, curriculum-ul centrat pe competenţe, orientează cadrele didactice spre aplicarea metodelor interactive ca strategii didactice dominante în procesul de predare-învăţare. Combinarea armonioasă a metodelor interactive cu metodele clasice depinde, în mare măsură, de măiestria pedagogică a cadrelor didactice. În cadrul disciplinei *Managementul proiectelor de sănătate* se recomandă proiectarea actului didactic în cadrul ERRE, configurat ca un cadru propriu de gândire – predare - învăţare, ce favorizează dezvoltarea gândirii critice şi clinice prin integrarea creativă a informaţiilor în procesul de învăţare. Totodată, nu se exclude şi utilizarea unor metode clasice de predare-învăţare.

La *etapa de evocare* se propun metodele: brainstorming-ul, brainraiting-ul, explozia stelară, Stiu/Vreau să ştiu/Am învăţat, GPP, discuţia ghidată, turul galeriei, asocieri libere, etc., care permit evaluarea cunoştinţelor pe care elevii le deţin deja, şi crează contextul motivaţional pentru studiere, stabilesc obiectivele învăţării.

La *etapa de realizare a sensului* se propun metodele: mozaic-ul, SINELG-ul, problematizarea, jocul de rol, prelegerea, dezbaterea, diagrama Wenn, exersarea, simularea, algoritmizarea, graficul conceptual, cubul, etc. Este etapa esenţială la care elevii vin în contact cu informaţiile noi, îşi menţin implicarea şi interesul în procesul de învăţare.

La *etapa de reflecţie* elevii îşi consolidează cunoştinţele noi, îşi restructurează activ schema de învăţare, pentru a include în ea alte concepte. Această etapă nu poate fi echivalată doar cu generalizarea sau explicarea temei pentru acasă. Reflecţia este o etapă a lecţiei, în care elevii analizează ideile descoperite în faza precedentă şi interpretează, practică, demonstrează, argumentează, dezbat, etc. La etapa de reflecţie are loc învăţarea durabilă utilizând diverse tehnici de învăţare, care generează un schimb de idei între elevi. Prin metodele *graficul T, ciorchinele, studiul de caz, problematizarea, proiectul, demonstraţia deprinderilor practice, pânza discuţiei, turul galeriei, din fotoliul autorului, floarea de lotos, 6 de ce?* se dezvoltă vocabularul, precum şi capacitatea de exprimare, analiză, sinteză şi aplicare.

La *etapa de* ***extindere*** elevilor li se propune să aplice în experienţa cotidiană noile achiziţii intelectuale. Se recomandă: referatul, eseul structurat, posterul, integrame, portofoliul, proiectul, etc.

Mijloacele didactice utilizate

Pentru realizarea obiectivelor preconizate cadrele didactice vor racorda optim mijloacele de instruire la sarcinile de învăţare. Mijloacele didactice utilizate pot fi:

- curriculum la disciplină, planul tematic, proiectul lecţiei, conţinutul ştiinţific al temei, recomandări metodice, suport de curs teoretic, manuale, legi şi politici internaţionale şi naţionale;
- planşe, imagini, structuri grafologice, postere, filme didactice, prezentări în formatul Power Point;
- culegere de teste, situaţii problematizate, fişe cu sarcini didactice.
- din domeniul activităţii aplicative pot să fie solicitate sarcini de:
- exersarea aplicabilităţii cunoştinţelor teoretice în contextele practicelor noi, în rezolvarea unor probleme aplicative;
- învăţare pe bază de proiecte simple, de creaţie a unor produse ale învăţării, care încorporează elemente de originalitate;
- exersarea unor abilităţi transformabile, de creaţie, de imaginare a unei evoluţii, a unor noi trasee, a unor noi modalităţi de lucru;
- exersarea abilităţilor tehnice de utilizare a TIC;
- exersarea formării unor abilităţi specifice, priceperi, comportamente, etc.

IX. SUGESTII DE EVALUARE A COMPETENŢELOR PROFESIONALE

Activitatea didactică reprezintă un sistem al interferenţei celor trei activităţi: predare – învăţare – evaluare, care se desfăşoară simultan şi asigură eficienţă doar în cazul când formează o unitate, o continuitate. Evaluarea competenţelor porneşte de la definirea clară a acestora, drept capacitate de dezvoltare a problemelor într-un context dat. Aici se pune accent pe creativitate, inovaţie precum şi pe capacitatea de a planifica şi a gestiona proiecte în scopul realizării obiectivelor. Prin urmare, pentru evaluarea competenţelor trebuie identificate cunoştinţele acumulate, deprinderile căpătate, atitudinile şi abilităţile dezvoltate.

Procesul de evaluare la disciplina *Managementul proiectelor de sănătate* este orientat spre colectarea informațiilor necesare pentru stabilirea competențelor și aprecierea lor în raport cu cerințele standardului prevăzut în curriculum-ul disciplinar.

Obiectivele evaluării disciplinei vor urmări progresul personal cu referire la inițiativa profesională, atitudinile față de problemele de o importanță națională și internațională, față de propria persoană, interesele privind evoluția personală în diferite activități profesionale. Procesul de evaluare trebuie să fie continuu, obiectiv și deschis. În paralel cu metodele tradiționale se recomandă de a fi practicate metodele și tehnicile noi de evaluare, care răspund mai bine cerințelor învățământului formativ și optimizează capacitatea de a analiza o situație simulată sau una reală, a se evalua reciproc și autoevalua.

Din această perspectivă, fiecare cadru didactic va tinde spre crearea unei baze de situații autentice, adecvate competențelor evaluate și nivelului de studiu. Deoarece fiecare competență specifică, stipulată de curriculum, are finalități proiectate, profesorul trebuie să identifice tipuri de probleme, studii de caz, sarcini complexe, ce ar facilita evaluarea acestora. În acest scop, se recomandă utilizarea unor forme și instrumente complementare de evaluare, cum ar fi portofoliul, studiul de caz, prezentări în programul Power-Point, proiectul de sănătate la finele studierii disciplinei. Se consideră că evaluarea în baza de sarcini complexe, din categoria, elaborării proiectelor, are un rol deosebit în dezvoltarea capacității de înregistrare, dar și a gradului de formare și evaluare a competenței profesionale.

Utilizând metode activ-participative de evaluare, elevii sunt învățați să aprecieze/evalueze fenomenele și procesele medicale, să poată utiliza cunoștințele în activități profesionale, să propună soluții pentru diferite situații, etc. Urmărind formarea specialistului medical, care să activeze autonom, calitativ, dar și în colaborare și cooperare în echipa multidisciplinară, în relații de parteneriat, este important ca la elevi să se dezvolte capacități de autoevaluare și evaluare reciprocă, în scopul asigurării acordării asistenței medicale calitative.

În dependență de modul în care se integrează în structura activității didactice se va utiliza:

Evaluarea inițială care are caracter interdisciplinar și se bazează pe repere acumulate în cadrul studierii disciplinelor fundamentale și de specialitate, fiind determinată de asigurarea continuității în asimilarea unui nou ansamblu de cunoștințe și capacități necesare pentru viitoarea profesie.

Evaluarea formativă/curentă sau dinamică, care este un proces continuu și însoțește întregul proces de studiere a disciplinei. Acest tip de evaluare este menit să verifice sistematic progresele elevilor, informându-i despre realizările obținute pe traseul studierii disciplinelor. Evaluarea formativă realizată pe parcursul unor secvențe mai mici ale procesului de învățământ (capitol, subcapitol, lecție), vizează rezultatele învățării la diverse etape ale ei.

Evaluarea sumativă la disciplină se va realiza prin susținerea tezei de evaluare, care va fi evaluat la baza unor criterii și indicatori stabiliți anterior și care va evalua întregul spectru de activități ale elevului în cadrul disciplinei, pe baza unei grile cumulative cu punctaj și indicatori clari. Toate criteriile de evaluare trebuie cunoscute de elevi la etapa de demarare a cursului.

X. RESURSELE NECESARE PENTRU DESFĂȘURAREA PROCESULUI DE STUDII

Mijloacele didactice utilizate în cadrul lecțiilor de *Managementul proiectelor de sănătate* sunt:

1. Curriculum-ul la disciplină
2. Planul tematic la disciplină
3. Proiecte didactice
4. Lecții științifice

5. Prezentări în programul Power – Point
6. Filme didactice
7. Teste de evaluare a cunoştinţelor.

X. RESURSELE DIDACTICE RECOMANDATE ELEVILOR

1. **Gherguţ A., Ceobanu C.,** *Elaborarea şi managementul proiectelor în serviciile educaţionale*, Polirom, Iaşi, 2009.
2. **Mocanu M.,** *Managementul proiectelor: Calea spre creşterea competitivităţii*, Editura All Beck, Bucureşti, 2001.
3. **Isoc D.,** *Managementul proiectelor de cercetare*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2007.
4. **Oprea D.,** *Managementul Proiectelor: teorie si cazuri practice*, Sedcom Libris, Iaşi, 2001
5. **Thomsett C. Michael**, *The Little Black Book of Project Management*, Amacom Books, 1990.
6. **Weiss W. Joseph, Wysocki K. Robert,** *5-Phase Project Management. A Practical Planning & Implementation Guide*, Addison-Wesley Publishing Company, 1994.
7. **Babiuc C., Dumbrava V-T.,** *Medicina internă*, Centrul Editorial – Poligrafic, Chişinău, 2010
8. **Botnaru V.,** *Medicina interna, Breviar Modulul cardiologie*, Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chişinău, 2008.
9. **Botnaru V.,** *Medicina interna, Breviar Modulul pneumologie,* Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chişinău, 2008.
10. **Botnaru V.** *Medicina interna, Breviar Modulul gastroenterologie/hepatologie,* Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chişinău, 2008.
11. **Butorov I., Negrean M.,** coaut. *Gastroenterologie, curs de lecţii, Polidanus,* Chişinău, 2007.
12. **Corcimaru I.,** *Hematologie,* Chişinău, Centru Editorial-Poligrafic Medicina, 2007.
13. **Manolache A., Negrean M.,** *Standarde/protocoale ale deprinderilor practice,* Tipogr. Prag -3 SRL, Chişinău, 2008.
14. **Negrean M., Tomulescu L.,** coaut. *Medicina internă,* Editura Polidanus, Chişinău, 2014.
15. Politica Naţională de Sănătate a Republicii Moldova anii 2007- 2021.
16. **Stempovscaia E.,** *Standarde de îngrijiri nursing pentru asistente medicale şi moaşe,*Tipog. GrafemaLibris, Chişinău, 2007.
17. Strategia *Sănătatea 2020.*
18. **Volovei V., Mocanu V., Ciocanu M.,** *Sănătatea populaţiei Republicii Moldovei: aspecte medico-sociale (realizări, opinii, perspective),* Polidanus SRL, Chişinău, 2008.
19. www.asm.md
20. www.cordis.europa.eu/fp7/related_en.html
21. http://www.easternpartnership.org
22. www.ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm
23. http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/
24. www.edu.md
25. www.h2020.md
26. www.increast.eu
27. www.cpi.asm.md
28. www.managementul-proiectelor.ro